

САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТА ТА СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ

доц., канд. філол. наук, Ходаковська О.О.

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Завданням вищої школи є формування кваліфікованих спеціалістів, що в умовах сьогодення досягається залученням самостійної роботи студентів протягом навчального процесу у вищому навчальному закладі. Необхідно перетворити студента з пасивного споживача знань в активного їх творця, який уміє сформулювати проблему, проаналізувати шляхи її рішення, знайти оптимальний результат і довести його правильність. Самостійна робота, її планування, організаційні форми і методи, система моніторингу результатів є одним з найслабкіших місць в практиці вузівської освіти і однією з якнайменше досліджених проблем педагогічної теорії, особливо стосовно сучасної освітньої ситуації. Особливої уваги вимагають питання мотиваційного, процесуального, технологічного забезпечення самостійної аудиторної і позааудиторної пізнавальної діяльності студентів – цілісна педагогічна система, що враховує індивідуальні інтереси, здібності і схильності навчання. Хоча, відповідно до новітніх освітніх стандартів, на позааудиторну роботу пропонується планувати більше половини учбового часу студента, цей принцип у багатьох випадках не дотримується. Кількість і обсяг завдань на самостійну роботу і низка контрольних заходів щодо дисципліни визначається власне викладачем у багатьох випадках послуговуючись принципом «Що більше – то краще». Не завжди виконується навіть експертна, тобто обгрунтована особистим досвідом викладачів, оцінка складності завдання і часу, що потрібний на його підготовку. Також, як правило, не узгоджені за часом та порядком терміни представлення домашніх завдань по різних дисциплінах, що призводить до нерівномірності розподілу самостійної роботи та нераціонального використання можливостей студентів. Всі ці негативні чинники потребують виправлення, оскільки спричиняють формальне відношення студентів до виконання самостійної роботи, до списування завдань і, як це не парадоксально, до зменшення часу, що реально витрачається студентом на цю роботу. Вбачається необхідним перепланувати учбову діяльність, скоротити кількість аудиторних занять, що може поліпшити якість підготовки. Мова йде не просто про збільшення кількості годин, присвячених самостійній роботі. Посилення ролі самостійної роботи студентів означає принциповий перегляд організації учбово-виховного процесу у ВНЗ, який повинен будуватися так, щоб розвивати уміння вчитися, формувати у студента здібності до саморозвитку, творчого застосування одержаних знань, способів адаптації до професійної діяльності в

сучасному світі. У широкому значенні термін *самостійна робота* розуміємо як сукупність всієї самостійної діяльності студентів як в учбовій аудиторії, так і поза нею, у контакті з викладачем і за його відсутності. Матеріали багатьох досліджень свідчать про те, що багато студентів, на жаль, не вміють самостійно працювати. Так, більша частина з них не достатньо володіють умінням правильно організувати самостійну роботу, деякі з них не вміють розподіляти свій час, є і такі, які взагалі не знають як цей розподіл здійснити. Отже, виникає потреба більш ретельного планування самостійної роботи.

Для вирішення цієї проблеми, на наш погляд, доцільно залучити сучасні інформаційні технології, в тому числі і можливості мережі Інтернет. Варто уваги те, що рекомендації, які можна зробити на основі наявного досвіду цієї діяльності, у повному обсязі застосовані для підготовки вчителів у закладах середньої професійної освіти. Статистика показує, що число користувачів мережі Інтернет постійно зростає. Зараз практично кожен студент має можливість такого виходу до всесвітньої мережі (з дому, інтернет-кафе, бібліотеки тощо). У цих умовах викладачеві необхідно стати більш мобільним і почати застосовувати величезні можливості мережі Інтернет у системі освіти.

Використовувати інтернет-технології можна як під час аудиторних, так і протягом позааудиторних занять. У першому випадку необхідно мати комп'ютер з виходом в Інтернет. Такі мінімальні технічні засоби допоможуть викладачу проводити як лекційні, так і практичні заняття. У цьому випадку педагог, послуговуючись засобами всесвітньої мережі, може наочно проілюструвати аудиторії певну тему, представлену у вигляді відео фрагмента або ілюстрацій. Також в деяких випадках потрібно проводити заняття з використанням інтернет-технологій у спеціально обладнаному комп'ютерному класі. Наприклад, з метою організації опрацювання індивідуального виконання завдань з аналізу інформації, запропонованої в мережі Інтернет можна представити у вигляді тексту, графіки, аудіо- або відеофрагментів. У другому випадку (організація позааудиторної роботи) з тією ж метою необхідно буде погодити запропоновані завдання з можливостями студентів по виходу в Інтернет самостійно. У разі неможливості вивчення такої теми в режимі on-line, слід розробити іншу форму її вивчення.

Аналіз літератури з цієї теми показує, що науковці по-різному ставляться до застосування інтернет-технологій у педагогічному процесі, це відзначено у працях дослідників галузі інформатизації освіти. Найбільш відомими є роботи І.В.Роберт, Е.С.Полат, І.Г. Захарової, В.А.Трайнева, В.І.Солдаткіна, Є.Д. Патаракіна та ін. Наприклад, І.Г. Захарова пропонує для забезпечення доступності та підвищення якості освіти створювати інтернет-бібліотеки з

наочно структурованим представленням інформації, тобто навчальних матеріалів нового покоління, які повинні бути розміщені в мережевій бібліотеці і складатися з баз даних, моделюючих програм, теоретичних оглядів та посилань на інші джерела мережі Інтернет, а також створювати або використовувати вже наявні у всесвітній мережі тестові програми для організації контролю засвоєння знань [2, с.14–15]. В.А.Трайнєв та В.І.Солдаткін пропонують цілу систему методів і засобів організації інтернет-навчання, засновану на організації пошуку навчальної інформації в мережі Інтернет за допомогою інтернет-каталогів та пошукових серверів, організації спілкування за допомогою електронної пошти, інтернет-конференцій, гостьових книг, але головне – на організації повноцінного дистанційного навчання засобами інтернет-бібліотек, які містять навчальні та методичні матеріали [4; 3]. Е.Д.Патаракіна пропонує для організації колективного навчання використовувати можливості сервісів Web 2.0, таких як wiki-wiki, блоги, живі журнали тощо [3, с.44-45]. Одним з варіантів використання можливостей інтернет-технологій у професійній освіті є створення власного електронного засобу навчального призначення, розміщеного в мережі Інтернет. Такий навчальний засіб поєднує в собі безліч способів представлення навчальної інформації (текстову, графічну, звукову, відео), які підвищують ефективність засвоєння знань. Це сприяє створенню психологічно комфортної ситуації, тому що враховуються усі особливості типів сприйняття інформації студентами (візуали, аудіали, кінестетики) [1]. Наразі існує досить багато наукових робіт з проблем розробки і використання електронних засобів навчання. Як відзначають науковці, структура інтернет-ресурсу з будь-якої дисципліни повинна містити такі необхідні компоненти: опис; методичні та інструктивні матеріали для студентів і викладачів; навчальний матеріал; посилання на інші джерела. Електронні навчально-методичні комплекси з учбової дисципліни мають такі компоненти: електронний програмний комплекс на основі інтернет-технологій, розташований в мережі Інтернет; робочі зошити для перевірки засвоєння матеріалу, які студенти скачують і заповнюють в процесі роботи з програмою; методичні рекомендації для педагогів і студентів. Навчальна програма містить блоки теоретичної інформації, що відображає взаємозв'язок змісту педагогічних дисциплін; комплекс спеціальних запитань і тренувальних завдань, спрямованих на засвоєння теоретичного матеріалу і формування професійних умінь студента, в тому числі і аналітичних, і контролюючий блок, який дає можливість самоконтролю і самооцінки. Електронний програмний комплекс створений з використанням гіпертекстової технології і має

достатній функціонал для організації самостійного вивчення студентами дисциплін в режимі інтернет-навчання. Це є однією з переваг електронних навчальних засобів, у порівнянні з традиційними друкованими.

Результативність самостійної роботи студентів багато в чому визначається наявністю активних методів її контролю. Пропонуємо такі види контролю, які можна запровадити on-line:

– вхідний контроль знань і умінь студентів на початку вивчення певної дисципліни;

– поточний контроль, тобто регулярний моніторинг рівня засвоєння матеріалу на лекціях, практичних і лабораторних заняттях, а також під час самостійної роботи;

– проміжний контроль після закінчення вивчення розділу або модуля курсу;

– самоконтроль, виконаний студентом протягом вивчення дисципліни під час підготовки до контрольних заходів;

– підсумковий контроль по дисципліні у вигляді тесту, заїкю або іспиту; – контроль залишкових знань і умінь через певний час після завершення вивчення дисципліни.

Досить корисним, на наш погляд, може бути тестовий on-line контроль знань і умінь студентів, який відрізняється об'єктивністю, дозволяє заощадити час викладача, значною мірою звільнити його від рутинної роботи і дозволити більшою мірою зосередитися на творчому аспекті викладання, має високий ступінь диференціації студентів відповідно до рівня знань і умінь та є надзвичайно ефективним для реалізації рейтингових систем, надає можливість значною мірою індивідуалізувати процес навчання шляхом надання індивідуальних завдань для практичних занять, індивідуальної і самостійної роботи, дозволяє прогнозувати темпи і результативність навчання кожного студента.

Сучасний викладач ВНЗ володіє значними можливостями застосування інтернет-технологій в організації як аудиторної самостійної навчальної роботи студентів, так і позааудиторної практики. В наш час можливе застосування в навчальному процесі таких інтернет-технологій, як інтернет-підручники, форуми, відеосервери, соціальні мережі і спеціально розроблені авторські електронні навчальні програми, які користуються значною популярністю у молоді. Педагогічними перевагами інтернет-технологій є значно зрослий обсяг і швидкість отримання навчальної інформації, різноманітність форм її пред'явлення, можливість індивідуалізації темпу навчання, діалоговий характер навчальних програм. Ефективно реалізувати ці переваги у вивченні навчальних

дисциплін можна з дотриманням визначеної структури електронного ресурсу, що містить такі компоненти: опис; методичні та інструктивні матеріали для студентів і викладачів; навчальний матеріал; посилання на зовнішні ресурси. Оптимально, зміст навчального матеріалу в учбовій програмі повинен представляти собою чергування навчального матеріалу в різній формі (текст, графіка, відео та звук) з циклом питань і завдань для самостійної роботи студентів з подальшим контролем.

Насамкінець варто відзначити чинники, які сприяють поліпшенню самостійної роботи. По-перше, це усвідомлення корисності виконуваної роботи. Якщо студент усвідомлює, що результати його роботи будуть використані, наприклад, у лекційному курсі або в методичній розробці то ставлення до виконання завдання істотно змінюється, а якість виконуваної роботи зростає. По-друге, слід враховувати участь студентів у творчій діяльності: науково-дослідній або методичній роботі, що проводиться на кафедрі. Важливим мотиваційним аспектом є інтенсивна педагогіка. Вона передбачає залучення до учбового процесу активних методів, інноваційних ігор. По-третє, слід використовувати мотивуючі чинники контролю знань (накопичувальні оцінки, рейтинги, тести, нестандартні екзаменаційні завдання). Ці фактори, за певних умов, можуть сприяти змагальності, що, власне, є досить значним мотиваційним чинником прагнення до самовдосконалення студента.

Слід брати до уваги заохочення студентів за успіхи в навчанні і творчій діяльності (стипендії, преміювання, заохочувальні бали) і санкції за погане навчання. Наприклад, роботу, виконану раніше зазначеного терміна, можна оцінювати вище, а в протилежному випадку — її знижувати.

Значним мотиваційним чинником в інтенсивній учбовій роботі і, в першу чергу, самостійній, є особа викладача. Викладач може бути прикладом для студента як професіонал, як творча особа. Викладач може і повинен допомогти студенту розкрити свій творчий потенціал, визначити перспективи свого внутрішнього зростання.

Література: 1. Визуалы, аудиалы, кинестетики [Електронний ресурс]: Режим доступу: http://www.ill.ru/news.art.shtml?c_article=1698. 2. Захарова И.Г. Информационные технологии в образовании: учеб. пособие для студентов вузов / И.Г. Захарова. – М.: Академия, 2008. – 192 с. 3. Трайнев В.А. Новые информационные коммуникационные технологии в образовании / В.А. Трайнев, В.Ю. Теплышев, И.В. Трайнев. – М.: Изд.-торг. корпорация «Дашков и К», 2009. – 304 с. 4. Temptations of e-Governance and e-Learning // V.Burov, E.Patarakin, R. Parfenov. – Proceedings of the 8th International Conference on Theory and Practice of Electronic Governance ICEGOV '14. New York, NY, USA: ACM, 2014. – P. 316–319.

МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ И НАУКИ УКРАИНЫ
ХАРЬКОВСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ
УНИВЕРСИТЕТ РАДИОЭЛЕКТРОНИКИ
ВЫСШЕЕ ВОЕННО-МОРСКОЕ УЧИЛИЩЕ им. Н.И. ВАПЦАРОВА
(БОЛГАРИЯ, ВАРНА)

К 85-летию
Харьковского национального
университета радиозлектроники

МАТЕРИАЛЫ
II Международной
научно-методической конференции
ЯЗЫК И СПЕЦИАЛЬНОСТЬ:
актуальные проблемы обучение иностранцев
в высшем учебном заведении

Харьков

28–30 мая 2015 г.